

## ปัญหาทางกฎหมายในการนำทรัพย์สินที่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดมีคำสั่งให้ยึดไว้ชั่วคราวออกขายทอดตลาด

### Legal problems in bringing the assets that the secretary-general of the Narcotics Control Board ordered to be temporarily confiscated for auction

จักรกฤษ ศรีขวัญ<sup>1</sup>, และจิตดารมย์ รัตนวุฒิ<sup>2</sup>

Juckrit Srikwan<sup>1</sup>, and Jitdarom Rattanawut<sup>2</sup>

1 นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โทร. 0-7791-3333 โทรสาร 0-7791-3348 อีเมล 61052538202@student.sru.ac.th

2 อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โทร. 0-7791-3333 โทรสาร 0-7791-3348 อีเมล lawman077355623@gmail.com

#### บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกคำสั่งการขายทอดตลาดในชั้นก่อนฟ้องคดีในคดียาเสพติด 2) เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกคำสั่งการขายทอดตลาดในชั้นก่อนฟ้องคดีในคดียาเสพติดของประเทศไทยและของต่างประเทศ และ 3) วิเคราะห์ผลกระทบและเสนอแนะแนวทางการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกคำสั่งการขายทอดตลาดในชั้นก่อนฟ้องคดีในคดียาเสพติดโดยระบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กล่าวคือ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากข้อมูลชั้นปฐมภูมิและชั้นข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการพัฒนาการนำทรัพย์สินในคดียาเสพติดออกขายทอดตลาดจากคำสั่งยึดและอายัดทรัพย์สินในชั้นก่อนฟ้องคดี จากการศึกษาพบว่า การขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดียาเสพติดในชั้นก่อนฟ้องคดี ปรากฏข้อพิจารณาใน 2 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านผู้มีอำนาจในการออกคำสั่งขายทอดตลาด พบว่า ประมวลกฎหมายยาเสพติด กำหนดให้ “เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” มีอำนาจออกคำสั่งการขายทอดตลาดทรัพย์สินได้ ซึ่งเป็นไปในลักษณะ “อำนาจดุลพินิจโดยแท้” กล่าวคือ สามารถใช้ดุลพินิจดังกล่าวแต่ลำพัง ซึ่งการใช้อำนาจในลักษณะเช่นนี้ไม่เป็นการได้สัดส่วนกับตัวอำนาจและตัวผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ตามหลักความสมเหตุสมผล (Zumutbarkeit) ของประเทศเยอรมนี 2) ด้านเหตุเพื่อการใช้ดุลพินิจออกคำสั่งขายทอดตลาดพบว่า ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 75 วรรคสอง ได้กำหนดเหตุเพื่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดียาเสพติดที่ถูกคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้คือ “ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้” หรือ “หากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น” โดยเหตุเหล่านี้ดำรงอยู่บนพื้นฐานในทางอำนาจความสะดวกต่อการจัดเก็บให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐเป็นสำคัญ แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือการกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน อีกทั้งการที่ประมวลกฎหมายยาเสพติดของประเทศไทย ได้อาศัย “เหตุอันควรสงสัยในทรัพย์สิน” มาเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินเช่นนี้ โดยผลจากการพิสูจน์ผ่านกระบวนการชี้แจงที่มาของทรัพย์สินในชั้นก่อนฟ้องคดี (ชั้นสอบสวนคดี) ให้แก่ฝ่ายผู้ต้องหาเป็นประเด็นสำคัญ จึงเท่ากับว่ามิผลในทางกระทบต่อหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence) อยู่อย่างมากประมาณ ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิของบุคคลจากการถูกคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดียาเสพติดดังต่อไปนี้ 1) การให้มีระบบถ่วงดุลการใช้ดุลพินิจเพื่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สิน คือ การมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สิน ให้กระทำขึ้นในรูปของ “คณะกรรมการ”

เพื่อพิจารณาว่าสมควรที่จะมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินหรือไม่ 2) การกำหนดเหตุเพื่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สิน โดยคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดคือ ให้ทำการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาเสพติด มาตรา 75 วรรคสอง โดยใช้คำว่า “ในกรณีที่ทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้ หรือหากเก็บรักษาไว้จะเสียประโยชน์มากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น คณะกรรมการผู้มีอำนาจอาจสั่งให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดหรือไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการ แล้วรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดทราบก็ได้ ทั้งนี้ การใช้ดุลพินิจเพื่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติด ให้กระทำได้เท่าที่จำเป็นอย่างยิ่ง หากมิได้สัดส่วนความจำเป็น ห้ามมิให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดนั้น”

**คำสำคัญ:** การขายทอดตลาด , เลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด , คดีอาญาเสพติด

### Abstract

The objectives of this study were 1) to study the concepts and theories on the protection of rights of persons subjected to an auction order in the pre-prosecution level in drug cases; 2) to study the law relating to the protection of rights of persons subjected to auction orders before filing a lawsuit of drug cases in Thailand and foreign countries and 3) to analyze the effects and to provide the recommendation guidelines for protecting the rights of persons subjected to an auction order in the pre-litigation stage in drug cases by qualitative research system, that is, documentary research by studying data from primary and secondary data in order to obtain the guidelines for the development of assets in drug cases for sale by auction from the order of seizure and attachment of assets before the lawsuit. The study revealed that property auction in drug cases before the lawsuit were considered in two important aspects, namely 1) On the authority in issuing orders for sale by auction, it was found that the Narcotics Code stipulated that “Secretary-General of the Narcotics Control Board” has the power to order the sale of assets by auction, which is in the act of “True discretion”, that is, can exercise such discretion alone. The use of power in this manner is not proportional to the power and the effect that will occur on the basis of reasonableness (Zumutbarkeit) of Germany. 2) According to the reason for the discretion of the auction order, it was found that The Narcotics Code, Section 75, paragraph two, stipulated the grounds for an order for the sale of assets by auction in the case of narcotics that have been seized or attached. It stated that “unsuitable to be kept” or “if it is to be kept, it will be a burden to the government rather than any other use”, wherein these prevail on the basis of facilitating the storage to the officials in charged but did not pay attention to the impact on the rights of the accused or the impact on the property rights of the person who owns the property. In addition, the drug code of Thailand relies on “reasons to suspect property” as the starting point of the process of seizing, attaching such the auctioning assets. By pushing the burden of proof through the process of explaining the origin of the assets before filing a lawsuit (Investigation process) to the accused party is an important issue. Thus, there is a significant effect on the

presumption of innocence. The researcher, therefore, has suggestions for the development of protection of rights of persons from being ordered by auction of assets in narcotics cases as follows: 1) There should be the system of checks and balances for the use of discretion in order to sell assets by auction; that is, an order to sell the property by auction which shall be made in the form of a “committee” to consider whether it is appropriate to have an order of property auction or not. 2) Taking into account the rights of the accused or the person involved in the drug case is to amend the Narcotics Code, Section 75, paragraph two by using the meaning “In the case where the assets under paragraph one are not suitable to be kept or if kept, it will lose more benefits than other uses. The competent committee may order the said property to be sold at auction or used for the benefit of the government and then report to the Narcotic Assets investigation Committee for acknowledgement. In this regard, the use of discretion in order to sell assets at auction in drug cases shall be done when it is absolutely necessary. If the proportion of necessity is not, no property shall be sold by auction in the case of narcotics.”

**Keywords :** Auction the secretary-general of the Narcotics Control Board Drug case

### ความสำคัญของปัญหา

ปัญหาหายาเสพติดภายในประเทศไทยนับเป็นปัญหาเรื้อรังที่สำคัญ โดยผู้ที่ผันตนเองไปสู่การเป็นผู้ค้ายาเสพติดนั้น ปรากฏมูลเหตุจูงใจประการสำคัญ นั่นคือ ผลประโยชน์ตอบแทนในทางทรัพย์สินที่ได้รับมาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ด้วยปัจจัยดังกล่าวนี้ การเพ่งเล็งและการติดตามซึ่งบรรดาทรัพย์สินที่ออกงอกจากอาชญากรรมยาเสพติดจึงนับเป็นอีกมาตรการหนึ่งทางกฎหมายที่ถูกกำหนดและนำมาใช้กับการต่อสู้ในวงจรการค้ายาเสพติดในทางคู่ขนานไปกับโทษประการชีวิต โทษจำคุกและโทษปรับตามลำดับ โดยเรียกมาตรการดังกล่าวนี้ว่า “การยึดอายัดและการริบทรัพย์สินในคดียาเสพติด” ซึ่งเดิมนั้นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวนี้โดยตรง ก็คือ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 แต่ ณ ปัจจุบัน ด้วยมีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด กฎหมายฉบับเดิมจึงถูกยกเลิกการบังคับใช้ไป แต่กระนั้น ในประเด็นของ “การยึดอายัดและการริบทรัพย์สินในคดียาเสพติด” นี้ ก็ยังคงได้รับการรับรองบรรจุไว้ในประมวลกฎหมายยาเสพติด สืบต่อมา มาตรการเพื่อการยึดและอายัดทรัพย์สินในคดียาเสพติดภายใต้รับรองแห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด จะเริ่มต้นขึ้นได้เมื่อมีการจับกุมผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหาใน “ความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด” ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติด เว้นแต่มีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ และให้หมายความร่วมมือถึงการสมคบ สนับสนุน ช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าวด้วย โดยเมื่อมีการจับกุมตัวผู้ต้องหาในฐานะความผิดดังกล่าวนี้แล้วและปรากฏเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินของผู้ต้องหา รายใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ก็จะมีกระบวนการ “ตรวจสอบทรัพย์สิน” ซึ่งเกิดขึ้นจากคำสั่งการของ “คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน” หรือเกิดขึ้นจาก “เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” แล้วแต่กรณี เพื่อให้เกิดการพิสูจน์ชี้แจงถึง

ความบริสุทธิ์และที่มาของบรรดาทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง หากผู้ต้องหาหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น ไม่อาจกระทำการชี้แจงในที่มาของบรรดาทรัพย์สินที่ถูกคำสั่งตรวจสอบทรัพย์สินได้แล้ว ก็จะดำเนินการมีคำสั่งให้ยึดและอายัดทรัพย์สินนั้นต่อไป นอกจากนี้ประมวลกฎหมายยาเสพติด ได้รับรองสิทธิให้ภาคีรัฐมีอำนาจในการนำทรัพย์สินที่มีคำสั่งยึดไว้เป็นการชั่วคราวนั้นออกขายทอดตลาดไปก่อนที่จะมีคำพิพากษารับทรัพย์สินในคดียาเสพติดนั้นด้วย ทั้งนี้ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 75 วรรคสอง เป็นสำคัญ กล่าวคือ กฎหมายได้รับรองให้เป็น “อำนาจดุลพินิจ” โดย “เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” แต่เพียงฝ่ายเดียว ในการมีคำสั่งให้ขายทอดตลาดในระหว่างการยึดอายัดและการเก็บรักษาทรัพย์สิน โดยเมื่อพิจารณาประกอบไปที่เหตุเพื่อการมีคำสั่งการขายทอดตลาดแล้ว กฎหมายบัญญัติโดยอาศัยแต่เพียงเหตุที่ว่า “ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น” เท่านั้น

จากกระบวนการทางกฎหมายเพื่อการติดตามบรรดาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดข้างต้น ความเด็ดขาดและเข้มงวดของกฎหมายเช่นนี้ เมื่อพิจารณาไปที่ผลของการดำเนินการนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดในขณะที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดลงไปในคดีว่าทรัพย์สินนั้นมีผิดหรือบริสุทธิ์อยู่เพียงโดยอ้อมส่งผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลอยู่ด้วยเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะสิทธิตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รับรองไว้ให้ ไม่ว่าจะเป็นบทสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยยังคงเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาให้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทบต่อสิทธิในการเป็นผู้ทรงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในทรัพย์สิน ซึ่งในมิติของฝ่ายผู้ต้องหาหรือเจ้าของทรัพย์สินยังปรากฏข้อจำกัดต่อไปอีกว่า ผู้ต้องหาหรือเจ้าของทรัพย์สินนั้นไม่อาจใช้สิทธิเพื่อการอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินดังกล่าวนี้ได้แต่อย่างใด เนื่องจากการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงถูกต้องห้ามโดยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 4 นอกจากนี้แล้วตัวผู้ต้องหา หรือผู้อ้างสิทธิ หรือเจ้าของกรรมสิทธิ์ ก็อาจคัดค้านการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นได้อีกเช่นกัน เพราะกฎหมายไม่ได้รับรองสิทธิดังกล่าวไว้ จึงคงทำได้เพียงการเข้าร่วมในการขายทอดตลาดเท่านั้น อันเป็นการคุ้มครองสิทธิฝ่ายผู้ต้องหาต่อกระบวนการขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดียาเสพติดที่เบาบางยิ่ง ดังนั้น จากปัญหาของการใช้อำนาจตามกฎหมายเพื่อการขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดียาเสพติดที่ถูกคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายยาเสพติดนี้ จึงเป็นการใช้อำนาจในทางก้าวล่วงและกระทบต่อสิทธิของบุคคลอย่างเกินสมควรไม่ได้สัดส่วนและล้วนเป็นกระบวนการในชั้นก่อนฟ้องคดีทั้งสิ้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินคดียาเสพติดในชั้นก่อนฟ้องคดี เป็นสิ่งที่เหมาะสมแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อให้กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามปัญหาเสพติดของประเทศไทย เกิดความสัมพันธ์สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รับรองไว้อย่างได้สัดส่วนต่อไป

## วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในชั้นก่อนฟ้องคดีในคดียาเสพติด
2. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกคำสั่งการขายทอดตลาดในชั้นก่อนฟ้องคดีในคดียาเสพติด

3. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกคำสั่งการขายทอดตลาดในชั้นก่อนฟ้องคดีในคดีอาญาเสพติดของประเทศไทยและของต่างประเทศ

4. วิเคราะห์ผลกระทบและเสนอแนะแนวทางการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกคำสั่งการขายทอดตลาดในชั้นก่อนฟ้องคดีในคดีอาญาเสพติด

## สมมติฐานการศึกษา

ด้วยที่ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด มีบทบัญญัติทางกฎหมายในลักษณะเด็ดขาดและเข้มงวด เพื่อการติดตามบรรดาทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติด มาตรา 75 วรรคสอง จึงได้รับรองสิทธิให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาญาเสพติดแต่เพียงฝ่ายเดียว มีอำนาจดุลพินิจในการนำทรัพย์สินที่ยึดไว้เป็นการชั่วคราวนั้น ออกขายทอดตลาดไปก่อนที่จะมีคำพิพากษารับทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดนั้นได้ แม้จะยังไม่มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดลงไปในคดีว่าทรัพย์สินนั้นมีผิดหรือบริสุทธิ์อยู่เพียงใด ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้อาศัยเพียงเหตุของความไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นเท่านั้น ซึ่งกฎหมายยังมิได้สร้างกรอบหลักเกณฑ์ต่อการมีดุลพินิจคำสั่งขายทอดตลาดดังกล่าวนี้เหมาะสมแต่อย่างใด ประกอบกับในมิติของฝ่ายผู้ต้องหาหรือเจ้าของทรัพย์สินนั้น ก็ไม่อาจใช้สิทธิเพื่อการอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งดังกล่าวนี้ได้ เนื่องจากการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงถูกต้องห้ามโดยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 4 คุ้มครองทำได้เพียงการเข้าร่วมในการขายทอดตลาดและคัดค้านราคาขายทอดตลาดทรัพย์สินของตนนั้นว่าต่ำกว่าความเป็นจริงเท่านั้น ซึ่งข้อกฎหมายเหล่านี้ต่างส่งผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รับรองไว้อย่างประจักษ์ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อบทสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยยังคงเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาให้เป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้นแล้ว จึงต้องทำการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการมีดุลพินิจเพื่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดในชั้นก่อนฟ้องคดีเพื่อลดทอนผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีอาญาเสพติดต่อไป

## ขอบเขตการศึกษา

มุ่งศึกษาไปที่การคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินคดีอาญาเสพติดในชั้นก่อนฟ้องคดีตามที่ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด บัญญัติไว้ โดยให้ความสำคัญต่อกระบวนการทางกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลจากการใช้อำนาจดุลพินิจเพื่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดในขณะที่ศาลยังมิได้มีคำพิพากษารับทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดนั้น

## วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยการค้นคว้าข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) เช่น กฎหมาย หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ และรวมไปถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสู่การวิเคราะห์และสังเคราะห์ จัดทำบทสรุป พร้อมข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การสร้างแนวทางการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกคำสั่งการขายทอดตลาดในชั้นก่อนฟ้องคดีในคดีอาญาเสพติดตามประมวลกฎหมายอาญาเสพติด ได้อย่างเหมาะสม

## ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล ปรากฏรายละเอียด ดังนี้

### 1) ผลการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในชั้นก่อนฟ้องคดีในคดีอาญาเสพติด ปรากฏรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

#### (1) มาตรการการขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดตามประมวลกฎหมายอาญาเสพติด

การขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดในชั้นก่อนฟ้องคดี เดิมนั้นเป็นอำนาจตามที่พระราชบัญญัติ มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 รับรองไว้ โดยให้ “เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” มีอำนาจออกคำสั่งการขายทอดตลาดทรัพย์สินในชั้นสอบสวนหรือชั้นก่อนฟ้องคดีได้ แม้ศาลจะมีได้พิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าวก็ตาม โดยเมื่อมีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด กระบวนการและอำนาจดังกล่าวนี้ ได้ถูกรับรองไว้ในมาตรา 75 วรรคสอง ความว่า “ในกรณีที่ทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น เลขาธิการ ป.ป.ส. อาจสั่งให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดหรือไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการ แล้วรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทราบก็ได้” บทบัญญัติดังกล่าวนี้ เป็นไปในลักษณะ “อำนาจดุลพินิจ” และเป็น “อำนาจดุลพินิจโดยแท้” กล่าวคือ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สามารถใช้ดุลพินิจดังกล่าวแต่ลำพัง โดยมีต้องได้รับการรับรองหรือการเห็นชอบจากบุคคลอื่นใดอีก โดยเหตุที่จะนำมาสู่การใช้ดุลพินิจเพื่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดนี้ มาจากกรณีทรัพย์สินนั้นได้ถูกคำสั่งยึดและอายัดไว้ก่อน และต่อมาหากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เห็นว่า ทรัพย์สินเหล่านั้น “ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้” หรือ “หากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น” ก็สามารถมีคำสั่งให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดไปก่อนได้ แล้วจึงค่อยดำเนินการรายงานการดังกล่าวให้แก่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทราบในภายหลัง โดยทรัพย์สินที่สามารถเข้าสู่กระบวนการขายทอดตลาดได้นั้น จากการศึกษาค้นพบต่อไปว่า ตามระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินว่าด้วยการนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดหรือนำไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ พ.ศ. 2565 กำหนดนิยามไว้ว่า “ทรัพย์สิน หมายความว่า ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดไว้แล้ว และให้หมายความรวมถึงทรัพย์สินที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือเลขาธิการ ป.ป.ส. ได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวด้วย (ข้อ 4)” ดังนั้นแล้วทรัพย์สินที่จะเข้าสู่กระบวนการขายทอดตลาดได้จึงมีอยู่ 2 ลักษณะ ได้แก่ ทรัพย์สินที่ถูกคำสั่งยึดหรืออายัด และทรัพย์สินที่ถูกคำสั่งยึดหรืออายัดไว้เป็นการชั่วคราว โดยภายใต้ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินฯ ได้กำหนดเหตุของการนำไปสู่การใช้ดุลพินิจนำทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดไว้ขายทอดตลาดตามกรณีต่าง ๆ ดังนี้ (1) ทรัพย์สินนั้นมีสภาพเป็นของสด ของเสียได้ หรือฉ่ำหน่วงช้าไว้ จะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหาย หรือค่าเสียหายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น (2) ทรัพย์สินนั้นมีลักษณะที่อาจทำให้สกปรก เลอะเทอะ หรือมีกลิ่น หรืออาจรบกวนหรือก่อความรำคาญ (3) ทรัพย์สินนั้นมีน้ำหนักมาก หรือไม่สะดวกต่อการเคลื่อนย้าย หรือมีขนาดใหญ่มาก หรือเปลืองเนื้อที่ในการเก็บรักษา (4) ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สิน ซึ่งโดยสภาพอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ง่าย เช่น สารเคมี หรือสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิง (5) ทรัพย์สินที่ต้องเก็บรักษาไว้ในสถานที่โดยเฉพาะเพื่อรักษาคุณภาพของตัวทรัพย์สิน และ (6) ทรัพย์สินที่เลขาธิการ ป.ป.ส. เห็นว่าไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้ หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่านำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น (ข้อ 5) ดังนั้น มาตรการขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติด จึงดำรงอยู่ในลักษณะอำนาจดุลพินิจของ

เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยอาศัยเหตุ “ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้” หรือ “หากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น” เป็นกรอบพิจารณาที่สำคัญ

## (2) การคุ้มครองสิทธิของบุคคลโดยรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลจากการถูกดำเนินคดีอาญาไว้ ดังนี้

ก. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กล่าวคือ การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกดำเนินคดีอาญาสามารถจำแนกลักษณะของความคุ้มครองออกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) สิทธิในเชิงส่วนตัว หมายถึง สิทธิเสรีภาพที่เกี่ยวกับเนื้อตัว ร่างกาย และรวมไปถึงบรรดาทรัพย์สินของบุคคล โดยรัฐธรรมนูญ ได้บัญญัติรับรองสาระสำคัญแห่งสิทธิต่าง ๆ ไว้ดังนี้ ก) บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน (มาตรา 27 วรรคแรก) ข) บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย (มาตรา 28 วรรคแรก) ค) บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว (มาตรา 32 วรรคแรก) ง) บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการค้นเคหสถาน หรือที่รื้อถอนจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 33) จ) บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สิน (มาตรา 37) 2) สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หมายถึง บรรดาสิทธิในลักษณะความคุ้มครองบุคคลจากการใช้อำนาจรัฐในการนำตัวบุคคลนั้นเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอาญา เช่น การจับ การคุมขัง เป็นต้น และรวมไปถึงการใช้อำนาจรัฐเพื่อการดำเนินการในการอื่น ๆ ด้วย เช่น การค้นตัวบุคคล การค้นเคหสถาน เป็นต้น ในกรณีของความคุ้มครองสิทธิโดยการให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยยังคังไม่มีความผิด ตราบจนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริงนั้น รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้ในมาตรา 29 ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ ถือว่าเป็นบทความคุ้มครองที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อผู้ถูกดำเนินคดีอาญา ซึ่งรวมถึงคดีอาญาเสียดด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการอย่างใด ๆ ในชั้นก่อนฟ้องคดี ที่เจ้าพนักงานได้ปฏิบัติไปเสมือนว่าผู้ต้องหาได้เป็นผู้กระทำความผิดแล้ว ย่อมถือว่ากระบวนการเหล่านั้นมีนัยที่ขัดหรือแย้งกับบทความคุ้มครองดังกล่าวนี้โดยตรง

ข. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ กฎหมายได้รับรองบทความคุ้มครองด้านสิทธิแก่ผู้ถูกดำเนินคดีในชั้นก่อนฟ้องคดีอยู่ 2 ขั้นตอนการด้วยกัน ได้แก่ ขั้นตอนจับกุม และ ขั้นตอนสอบสวนคดี โดยในขั้นจับกุม กฎหมายกำหนดให้ เจ้าพนักงาน (ตำรวจ/ฝ่ายปกครอง) เป็นผู้จับ และจะต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบในทันที ทั้งนี้ หากมีหมายจับให้เจ้าพนักงานแสดงหมายจับดังกล่าวต่อผู้ถูกจับ พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่า ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษานายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ ถ้าผู้ถูกจับประสงค์จะแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงการจับกุมที่สามารถดำเนินการได้โดยสะดวกและไม่เป็นการขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับ หรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ก็ให้เจ้าพนักงานอนุญาตให้ผู้ถูกจับดำเนินการได้ตามสมควรแก่กรณี ในการนี้ให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นบันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย (มาตรา 83 วรรคสอง) นอกจากนี้ กฎหมายยังได้กำหนดหน้าที่ให้ต้องแจ้งสิทธิทางคดีอาญาให้แก่ผู้ถูกจับทราบในโอกาสแรก (เมื่อขณะจับกุมตัว หรือ เมื่อได้รับตัวมาจากบุคคลอื่น) ไว้ด้วย โดยสิทธิที่จะต้องแจ้งตามกรณีนั้น ประกอบด้วย (1) พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว (2) ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน (3) ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร (4) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย หากเจ้าพนักงานมิได้แจ้งสิทธิเกี่ยวกับการจับกุมตัวบุคคลตามกรณีดังกล่าวนี้ คำให้การอย่างใด ๆ ของผู้ถูกจับที่ไว้ไว้ในชั้นสอบสวนคดี ห้ามมิให้นำมาใช้เพื่อการลงโทษและรับฟังในการพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นศาล (มาตรา 84 วรรคท้าย) สำหรับในชั้นสอบสวนคดี การแจ้งสิทธิให้แก่ผู้ต้องหาทราบในชั้นสอบสวนคดี กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของ “พนักงานสอบสวน” ที่จะต้องดำเนินการแจ้งสิทธิอย่างใด ๆ ตาม

กฎหมายให้แก่ผู้ต้องหาทราบ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้ จะต้องกระทำโดยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม โดย การแจ้งสิทธิในทางคดีอาญาให้แก่ผู้ต้องหาทราบในชั้นสอบสวนคดีนี้ ถูกรับรองไว้โดยมาตรา 134/4 ซึ่งก่อนเริ่ม กระบวนการถามคำถามให้การ พนักงานสอบสวนมีหน้าที่จะต้องแจ้งถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้แก่ (1) ผู้ต้องหาสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการ พิจารณาคดีได้ (2) ผู้ต้องหาสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ หากพนักงานสอบสวน มิได้ดำเนินการแจ้งสิทธิใน 2 กรณีดังกล่าวนี้ให้แก่ผู้ต้องหาทราบ ผลในทางคดี คือ ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อ พนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิ จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาไม่ได้

ดังนั้น สิทธิในการได้รับแจ้งสิทธิเมื่อถูกดำเนินคดีอาญานี้ จึงเป็นหลักประกันให้แก่ผู้ต้องหาในคดีว่า เมื่อตนถูก รัฐกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว กฎหมายก็จะเข้ามาให้ความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยการ กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการแจ้งบรรดาสิทธิทางกฎหมายที่ผู้ต้องหาพึงได้รับรู้ เพื่อให้ผลจากการรับรู้สิทธิขั้นนั้น เป็นช่อง ทางเลือกหรือเป็นช่องทางในการต่อสู้คดีกับฝ่ายรัฐ ด้วยเหตุผลดังกล่าว การแจ้งสิทธิทางกฎหมายให้แก่ผู้ถูกดำเนิน คดีอาญาทราบ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐภายใต้หลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ถือว่าเป็นความ คุ้มครองให้บุคคลทุกคนได้รับความเสมอภาคกันเมื่ออยู่เบื้องหน้ากฎหมาย ซึ่งเป็นแก่นหลักการที่เรียกว่า “หลักนิติธรรม”

## 2) อภิปรายผล

จากการศึกษาผลกระทบต่อการนำมาตราการขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดในชั้นก่อนฟ้องคดีมาใช้ บังคับนั้น ได้ปรากฏผลกระทบใน 3 ด้านสำคัญ ดังนี้

### (1) ผลกระทบต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหา

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ภายใต้การรับรองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้รับการ บัญญัติรับรองไว้ในหมวดที่ 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย อาทิ บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้ กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะ หนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ หรือในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคล นั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ หรือการควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อ ป้องกันมิให้มีการหลบหนี เป็นต้น ซึ่งจากที่ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด มาตรา 75 วรรคสอง รับรองให้เกิดกระบวนการ ขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดได้ตั้งแต่ชั้นก่อนฟ้องคดี (สอบสวนคดี) และเป็นไปในระบบ “ดุลพินิจ” กล่าวคือ หากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาญาเสพติด มีความเห็นว่า ในกรณีทรัพย์สินที่ถูกคำสั่งยึดและอายัดไว้ “ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้” หรือ “หากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่าง อื่น” ก็สามารถมีคำสั่งให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดไปก่อนได้ แล้วจึงค่อยดำเนินการรายงานการดังกล่าวให้แก่ คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทราบในภายหลัง กระบวนการในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ พบว่า ยังมีได้เข้าสู่กระบวนการ พิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์โดยศาลแต่อย่างใด และได้สร้างผลกระทบต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่รับรอง ไว้ให้แก่ผู้ต้องหา ได้แก่ หลักนิติธรรม (rule of Law) และ หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence) ในส่วนของหลักนิติธรรม (rule of law) นั้น ได้ส่งผลกระทบต่อสิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหา หรือนัยนี้ก็คือ การใช้สิทธิเพื่อการปกป้องทรัพย์สินที่ถูกคำสั่งขายทอดตลาดของตนเป็นนัยสำคัญ เนื่องจากว่า กระบวนการขาย ทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติด เป็นอำนาจดุลพินิจโดยเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาญาเสพติด ที่ สามารถมีคำสั่งได้แต่เพียงลำพัง และกฎหมายก็มิได้เปิดช่องให้สิทธิแก่ฝ่ายผู้ต้องหาที่จะอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งดังกล่าวนี้ได้ แต่อย่างใด ทั้งนี้ก็โดยผลต้องห้ามตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ผู้ต้องหาจึงคงทำได้เพียง การเข้าร่วมในการขายทอดตลาดและการคัดค้านราคาขายทอดตลาดทรัพย์สินของตนนั้นว่าต่ำกว่าความเป็นจริงเท่านั้น

และถือเป็นกระบวนการคุ้มครองสิทธิฝ่ายผู้ต้องหาต่อกระบวนการขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาที่เบาบางยิ่ง อันเป็นผลกระทบต่อหลักการนิติธรรมอยู่เป็นอันมาก แม้จะเป็นการดำเนินการที่ชอบด้วยประมวลกฎหมายอาญาเสพติด และ ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินว่าด้วยการนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดหรือนำไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ พ.ศ. 2565 ก็ตาม ในส่วนของหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence) มีขึ้นเพื่อเป็นข้อผูกมัดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยปราศจากอคติและปฏิบัติต่อเขาผู้นั้นเยี่ยงผู้บริสุทธิ์ โดยไม่คำนึงว่าจะมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นอย่างไร กล่าวคือ เป็นหลักการทั่วไปที่ใช้บังคับแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงสถานะ พยานหลักฐานที่มี หรือแม้กระทั่งประวัติอาชญากรรมของบุคคลนั้น ซึ่งในบริบทของประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติรับรองหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence) ไว้เช่นเดียวกัน โดยมาตรา 29 วรรคสอง ความว่า “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” โดยกระบวนการเพื่อการขายทอดตลาดทรัพย์สินนี้ เป็นกระบวนการสืบเนื่องมาจากการมีคำสั่งตรวจสอบทรัพย์สิน และถัดมาก็จะเป็นคำสั่งยึดและอายัดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดตามลำดับ ซึ่งหลักการจะเริ่มขึ้นจากที่ “มีเหตุอันควรสงสัย” ว่าทรัพย์สินของผู้ต้องหา รายใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็สามารถมีคำสั่งตรวจสอบทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดเหล่านั้นได้ (ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด มาตรา 68 วรรคหนึ่ง) โดยเหตุอันควรสงสัยในทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดเกี่ยวกับยาเสพติดนี้ มุ่งหมายถึงทรัพย์สินที่ผู้ต้องหา มีอยู่หรือได้มาเกินกว่าฐานะหรือความสามารถในการประกอบอาชีพโดยสุจริต กฎหมายได้บัญญัติให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ดังนั้น ในการพิจารณาว่าทรัพย์สินรายการใดของผู้ต้องหาที่มีเหตุสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่นั้น ก็คือทรัพย์สินที่สงสัยว่าจะเป็นทรัพย์สินที่ผู้ต้องหา มีอยู่หรือได้มาเกินกว่าฐานะหรือความสามารถในการประกอบอาชีพโดยสุจริตเป็นฐานพิจารณาสำคัญ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ จากการศึกษาพบอีกว่าเป็นการใช้ดุลพินิจโดยพิจารณาจากฐานะของผู้ต้องหา อาชีพและรายได้ว่าสามารถมีทรัพย์สินนั้นได้หรือไม่เป็นสำคัญ สำหรับในชั้นการสั่งตรวจสอบทรัพย์สินหรือระหว่างตรวจสอบทรัพย์สิน หาก คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน หรือ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เห็นว่าทรัพย์สินเหล่านั้นอาจถูกยักย้ายถ่ายโอนไปในระหว่างการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน กรณีเช่นนี้อาจจะมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่มีเหตุสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหาไว้ชั่วคราวเพื่อตรวจสอบ เพื่อป้องกันมิให้มีการโอน ยักย้าย ซุกซ่อนทรัพย์สินนั้นด้วยก็ได้ (มาตรา 73 วรรคสอง) โดยหากผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สินหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบนั้น ไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่าทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมา โดยสุจริตและมีคำตอบแทน หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะได้แล้ว คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน หรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด แล้วแต่กรณี ก็สามารถออกคำสั่งยึดและอายัดทรัพย์สินนั้นได้ทันที โดยสามารถยึดอายัดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดเหล่านั้นไว้จนกว่าศาลจะยกคำร้องขอให้รับทรัพย์สิน (มาตรา 73 วรรคแรก) และหากต่อมา เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีความเห็นว่า ในกรณีทรัพย์สินที่ถูกคำสั่งยึดและอายัดไว้ “ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้” หรือ “หากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น” อาจสั่งให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดไปก่อนได้ แล้วจึงค่อยดำเนินการรายงานการดังกล่าวให้แก่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทราบในภายหลัง (มาตรา 75 วรรคสอง ) ก็ได้ จากกระบวนการที่นับแต่การมีคำสั่งตรวจสอบทรัพย์สิน มาสู่กระบวนการมีคำสั่งยึด อายัดทรัพย์สิน จนกระทั่งนำไปสู่การมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดที่ค้นพบจากการศึกษานี้ ได้กระทำมาอย่างต่อเนื่องจากเพียงเหตุที่เรียกว่า “เหตุอันควรสงสัยในทรัพย์สินของ

ผู้ต้องหา” ตามประมวลกฎหมายอาญาเสพติด มาตรา 68 วรรคหนึ่ง เท่านั้น ซึ่งเมื่อนำเอาเหตุอันควรสงสัยเช่นที่กล่าวนี้ไปพิจารณาประกอบกับหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว พบว่าได้ส่งผลกระทบต่อหลัก presumption of innocence อยู่เป็นอันมาก กล่าวคือ เมื่อทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดมาในคดีอาญาเสพติด เป็นเพียงเหตุที่เกิดขึ้นจากความสงสัยในตัวทรัพย์สิน ซึ่งหมายความว่า ยังคงมิได้รับการพิสูจน์จนสิ้นสงสัยว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ โดยศาล ด้วยเหตุนี้ การปฏิบัติต่อทรัพย์สินที่มีเพียงความสงสัย จึงจะต้องกระทำอยู่บนพื้นฐานว่าทรัพย์สินเหล่านั้น ยังคงเป็นทรัพย์สินที่บริสุทธิ์อยู่ หากใช้กระทำต่อทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดเหล่านั้นอย่างเสมือนทรัพย์สินที่ได้รับการพิสูจน์จากการพิจารณาโดยศาลสถิตยุติธรรมแล้ว

สำหรับหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์กับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจอรัฐเพื่อการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดนี้ จากผลการศึกษาได้ค้นพบประเด็นที่น่าพิจารณาถึง นั่นคือ ในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ปรากฏการผ่านการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในกระบวนการรับทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติด โดยอาศัย “เหตุอันควรสงสัย” เช่นเดียวกัน ซึ่งเกิดขึ้นกับกรณีการรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง กล่าวคือ เป็นกระบวนการรับทรัพย์สินที่กระทำต่อทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดทางอาญาได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ หรือได้ทรัพย์สินนั้นมาจากการกระทำความผิด ไม่ว่าจะได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยตรงหรือโดยอ้อม โดยทรัพย์สินที่รับได้ตามกรณีนี้อาจเป็นทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเอง หรือของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง (บุคคลที่สาม) โดยปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการรับทรัพย์สินทางแพ่งดังกล่าว ก็คือ การรับทรัพย์สินตามกรณีนี้ปรากฏว่ามีภาระการนำสืบต่ำ (Low Burden of Proof) ทำให้การรับทรัพย์สินนั้น อาจกระทำขึ้นบนพื้นฐานของความสงสัยเท่านั้น ที่เรียกว่า “มูลเหตุที่น่าจะเป็น (probable cause)” หรือก็คือ “เหตุอันควรสงสัย” เช่นเดียวกันนั่นเอง ดังนั้น จึงทำให้ภาระการพิสูจน์หักล้างจึงสุดแต่เจ้าของทรัพย์สินที่จะพิสูจน์โดยใช้ “พยานหลักฐานที่มีน้ำหนักยิ่งกว่า (a preponderance of the evidence)” ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวนี้อเอง จึงนับว่าเป็นการขัดแย้งกับหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ในหลักการสากล โดยเฉพาะต่อกระบวนการภาระการพิสูจน์ที่ปรากฏขึ้นจากกระบวนการรับทรัพย์สินทางแพ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้ต่อมาภายหลัง ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้ทำการตรากฎหมายฉบับใหม่โดยระบุให้รัฐบาลต้องมีหลักฐานของการกระทำผิดที่แน่ชัดก่อนที่จะทำการรับทรัพย์สิน ทำให้ภาระของการพิสูจน์ ต้องเปลี่ยนจากไป “มูลเหตุที่น่าจะเป็น (probable cause)” ไปสู่ “พยานหลักฐานที่มีน้ำหนักยิ่งกว่า (a preponderance of the evidence)” ว่าทรัพย์สินนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำผิด นอกจากนี้ กฎหมายฉบับใหม่ยังได้เปลี่ยนภาระการนำสืบไปสู่รัฐบาลกลาง หมายความว่า รัฐบาลต้องพิสูจน์ในศาลให้ได้ว่า ทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด แทนที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่เป็นผู้พิสูจน์ว่าทรัพย์สินนั้นไม่มีความเกี่ยวข้องกับอันใดกับการกระทำผิดอันเป็นการปรับแก้ให้เกิดความสอดคล้องกับหลักการ presumption of innocence ในหลักการสากลนั่นเอง เพราะฉะนั้น การที่ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด ของประเทศไทย ได้อาศัย “เหตุอันควรสงสัยในทรัพย์สิน” มาเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินเช่นนี้ โดยหลักการภาระการพิสูจน์ผ่านกระบวนการชี้แจงที่มาของทรัพย์สินในชั้นก่อนฟ้องคดี (ชั้นสอบสวนคดี) ให้แก่ฝ่ายผู้ต้องหาเป็นประเด็นสำคัญ จึงเท่ากับว่า ประเทศไทยกำลังดำเนินการในเรื่องของภาระการพิสูจน์ในที่มาของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาเสพติด ในรูปแบบเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้เกิดเป็นปัญหาความไม่สอดคล้องกับหลัก presumption of innocence จนนำมาสู่การแก้ไขตัวกฎหมายในเวลาต่อมานั่นเอง ด้วยเหตุนี้ การขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติด โดยการอาศัยมูลเหตุมาจาก “เหตุอันควรสงสัยในตัวทรัพย์สิน” เป็นจุดเริ่มต้นเพื่อให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดและขยายผลต่อไปด้วยเหตุแต่เพียงว่า “ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้” หรือ “หากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น” เพื่อนำไปสู่การขายทอดตลาดทรัพย์สิน

ในคดียาเสพติด ตามที่ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 75 วรรคสอง รับรองไว้นี้ จึงมีผลในทางกระทบต่อหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence) อยู่อย่างมากประมาณ

## (2) ผลกระทบต่อสิทธิตามรัฐธรรมนูญของบุคคล

มาตรการขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดียาเสพติด นอกเหนือจากจะได้สร้างผลกระทบต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหาแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อสิทธิตามรัฐธรรมนูญของบุคคลอยู่ด้วย เนื่องจาก อำนาจเพื่อการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินและอำนาจเพื่อการสั่งให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดียาเสพติดนี้ แม้บุคคลผู้นั้นจะเป็นผู้สุจริต กล่าวคือมิได้ถูกตั้งข้อหาในคดีความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด แต่หากมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินเหล่านั้น เช่น เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่ เป็นต้น กฎหมายก็รับรองให้สามารถไต่ถามสิ่งเหล่านั้นบังคับได้เช่นเดียวกัน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ จากการศึกษาได้ค้นพบว่าเป็นการสร้างผลกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ให้เป็นสำคัญ โดยสิทธิตามรัฐธรรมนูญนี้ คือ อำนาจที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรองคุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคลในอันที่จะกระทำการใด หรือไม่กระทำการใด ซึ่งการให้อำนาจแก่ปัจเจกบุคคลดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลใดแทรกแซงในสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรียกร้องต่อองค์กรของรัฐมิให้แทรกแซงในขอบเขตสิทธิของตน ดังนั้น สิทธิตามรัฐธรรมนูญจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ และสิทธิตามรัฐธรรมนูญเป็นสิทธิที่ผูกพันองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐทั้งหลายต้องให้ความเคารพ ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญมีผลในทางปฏิบัติ

## (3) ผลกระทบต่อหลักการควบคุมการใช้อำนาจรัฐภายใต้หลักสัดส่วน

หลักการควบคุมการใช้อำนาจรัฐภายใต้หลักสัดส่วนนี้ ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระบบกฎหมายของประเทศเยอรมนี ซึ่งนับว่าเป็นหลักการทางกฎหมายมหาชนที่สร้างขึ้นเพื่อการวิเคราะห์และพิจารณาว่า การใช้อำนาจรัฐในเรื่องหนึ่งๆ นั้น กระทำอยู่บนหลักความได้สัดส่วนหรือไม่ หากการกระทำนั้นเกิดขึ้นเกินกว่าสัดส่วนความเหมาะสมจำเป็น การกระทำของรัฐในเรื่องนั้น ย่อมจะไม่เหมาะสมที่จะกระทำ หรือจะต้องแก้ไขบทกฎหมายให้เกิดความสอดคล้องและตั้งวางอยู่บนหลักสัดส่วนนั้น ภายใต้หลักทฤษฎีการวิเคราะห์ถึงหลักความได้สัดส่วนในบริบทการนำไปพิจารณากับกระบวนการขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดียาเสพติด พบว่ากระทำได้จาก 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) หลักความเหมาะสม 2) หลักความจำเป็น และ 3) หลักได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ โดยผลจากการศึกษา ผู้ศึกษาได้นำหลักการความได้สัดส่วน ไปพิจารณากับมาตรการการขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดียาเสพติดใน 3 ด้านด้วยกัน

กรณีด้านผู้มีอำนาจในการออกคำสั่งขายทอดตลาด กล่าวคือ กระบวนการเพื่อการออกคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดียาเสพติด เป็นไปในระบบ “ดุลพินิจ” แต่เพียงผู้เดียวของ “เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (มาตรา 75 วรรคสอง) ซึ่งการกำหนดอำนาจดุลพินิจดังกล่าวนี้ ไว้ที่บุคคลเพียงคนเดียว ภายใต้หลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ (Verhaeltnismaessigkeitimengeren Sinne) หรือ (principle of proportionality in the narrow sense) หรือความสมเหตุสมผล (Zumutbarkeit) ของประเทศเยอรมนีพบว่า จะพิจารณาระหว่างผลกระทบกับประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวเป็นสำคัญ หมายถึงว่า มาตรการที่กฎหมายให้อำนาจแก่ฝ่ายปกครองหรือฝ่ายรัฐเพื่อออกมาใช้บังคับแก่ประชาชน จะต้องเป็นมาตรการที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่มหาชนยิ่งกว่าที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชนหรือแก่สังคมโดยรวม เพราะแม้ว่ากฎหมายนั้นจะกำหนดมาตรการที่เหมาะสมและจำเป็นแก่การดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ฝ่ายนิติบัญญัติตั้งไว้ก็ตาม แต่หากบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชนหรือต่อสังคมเป็นอย่างมากเมื่อเทียบกับประโยชน์ที่ส่วนรวมจะพึงได้รับ ก็จะถือว่าเป็นกฎหมายที่ตรารขึ้นเพื่อให้อำนาจฝ่ายปกครองหรือฝ่ายรัฐกระทำการดังกล่าวขัดต่อหลักแห่งความสมดุล (ไม่ดำรงอยู่บนสัดส่วนที่เหมาะสม) ดังนี้แล้ว การใช้อำนาจในการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินที่เกิดขึ้นจาก “เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” แต่เพียงผู้เดียวลำพัง โดย

สามารถดำเนินการดังกล่าวไปก่อนได้แล้วจึงค่อยทำการรายงานการดำเนินการดังกล่าวให้แก่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินรับรู้ได้ในภายหลัง บทกฎหมายดังกล่าวจึงเป็นไปในทางการสนับสนุนให้เกิดระบบดุลพินิจอย่างเด็ดขาดเป็นอย่างมาก อันไม่สอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ ประกอบกับอำนาจเพื่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดดังกล่าวนี้ก็จะกระทำขึ้นในชั้นสอบสวนคดี โดยยังมิได้มีการวินิจฉัยชี้ขาดจากฝ่ายตุลาการ ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินสกปรกที่ได้มาจากการกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดจริงหรือไม่ จึงส่งผลกระทบต่อหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและส่งผลกระทบต่อสิทธิตามรัฐธรรมนูญของบุคคลผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นพร้อมกันด้วย

กรณีด้านเหตุเพื่อการใช้ดุลพินิจออกคำสั่งขายทอดตลาด กล่าวคือ ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 75 วรรคสอง ได้กำหนดเหตุเพื่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดียาเสพติด ไว้คือ “ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้” หรือ “หากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น” โดยขั้นตอนตามที่ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินว่าด้วยการนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดหรือนำไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ พ.ศ. 2565 กำหนดไว้ ทรัพย์สินที่จะเข้าสู่กระบวนการขายทอดตลาดได้จึงมีอยู่ 2 ลักษณะ ได้แก่ ทรัพย์สินที่ถูกคำสั่งยึดหรืออายัด และ ทรัพย์สินที่ถูกคำสั่งยึดหรืออายัดไว้เป็นการชั่วคราว โดยเหตุพิจารณาประกอบในทางรายละเอียด จะมีอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น 6 เหตุพิจารณา ได้แก่ (1) ทรัพย์สินนั้นมีสภาพเป็นของสด ของเสียได้ หรือถ้าหว่านงั่วไว้ จะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหาย หรือค่าเสียหายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น (2) ทรัพย์สินนั้นมีลักษณะที่อาจทำให้สกปรก เลอะเทอะ หรือมีกลิ่น หรืออาจรบกวนหรือก่อความรำคาญ (3) ทรัพย์สินนั้นมีน้ำหนักมาก หรือไม่สะดวกต่อการเคลื่อนย้าย หรือมีขนาดใหญ่มาก หรือเปลืองเนื้อที่ในการเก็บรักษา (4) ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สิน ซึ่งโดยสภาพอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ง่าย เช่น สารเคมี หรือสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิง (5) ทรัพย์สินที่ต้องเก็บรักษาไว้ในสถานที่โดยเฉพาะเพื่อรักษาคุณภาพของตัวทรัพย์สิน และ (6) ทรัพย์สินที่เลขาธิการเห็นว่าไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้ หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่านำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น (ข้อ 5) ซึ่งจากเหตุเหล่านี้ จากการศึกษาพบว่า ทรัพย์สินนั้นมีสภาพเป็นของสด ของเสียได้ หรือถ้าหว่านงั่วไว้ จะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหาย หรือค่าเสียหายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สิน หรือเป็นทรัพย์สินที่มีลักษณะที่อาจทำให้สกปรก เลอะเทอะ หรือมีกลิ่น หรืออาจรบกวนหรือก่อความรำคาญนั้น จึงให้มีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินนี้ไปก่อนได้ มีสัดส่วนความจำเป็นที่เพียงพอและมีเหตุผลที่เหมาะสมต่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินออกไปก่อนการพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ในชั้นศาล เพราะหากเก็บรักษาไว้ย่อมเสียหายไปโดยเปล่าประโยชน์ สำหรับในกรณีของเหตุอื่น ๆ เช่น ทรัพย์สินนั้นมีน้ำหนักมาก หรือไม่สะดวกต่อการเคลื่อนย้าย หรือมีขนาดใหญ่มาก หรือเปลืองเนื้อที่ในการเก็บรักษา หรือทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สิน ซึ่งโดยสภาพอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ง่าย เช่น สารเคมี หรือสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิง หรือทรัพย์สินที่ต้องเก็บรักษาไว้ในสถานที่โดยเฉพาะเพื่อรักษาคุณภาพของตัวทรัพย์สิน พบว่า ต่อกรณียังคงไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้ หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่านำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น ดำรงอยู่บนพื้นฐานในทางอำนวยความสะดวกต่อการจัดเก็บให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐเป็นสำคัญ แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือการกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน โดยกรอบตามกฎหมายที่จะใช้เพื่อการพิจารณาถึง “ความไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษา” และ “หากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่านำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น” นั้น ก็ได้มีการอธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมในการใช้กรอบดุลพินิจไว้อีกเลย ซึ่งจากการที่กฎหมายกำหนดข้อรายละเอียดไว้ในทางเปิดกว้างเช่นนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ หรือความสมเหตุสมผลของประเทศเยอรมนีอีกเช่นกัน เพราะภายใต้หลักความได้สัดส่วนหรือความสมเหตุสมผลนี้ มาตรการที่กฎหมายจะให้อำนาจฝ่ายปกครองหรือฝ่ายรัฐออกมาใช้บังคับแก่ประชาชน ต้องเป็นมาตรการที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่มหาชนยิ่งกว่าที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชนหรือแก่สังคมโดยรวม ซึ่งขอบเขตที่เกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานและหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบนั้น อาจกล่าวได้ว่าอยู่

ที่การได้รับผลกระทบอันเกิดจากการแทรกแซงในเสรีภาพของปัจเจกบุคคลจะต้องไม่อยู่นอกเหนือจากขอบเขตความสัมพันธ์ของประโยชน์ อันเป็นเป้าหมายของสาธารณะที่กำหนดไว้ ประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวจะต้องมีน้ำหนักมากกว่าผลเสียที่เกิดจากมาตรการดังกล่าว ต่อหลักการดังกล่าวนี้ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้เคยวินิจฉัยไว้ว่า มาตรการอันใดอันหนึ่งจะต้องไม่ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ได้รับผลกระทบจนเกินกว่าขอบเขต และผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล จากคำพิพากษาดังกล่าวนี้นี้ จึงเป็นการยืนยันว่าหลักความได้สัดส่วน จะต้องพิจารณาไปที่ “ความสมควร (Angemessenheit)” ภายใต้ “หลักความสมเหตุผล (Zumutbarkeit)” จากข้อหลักการดังกล่าวนี้ เมื่อประมวลกฎหมายอาญาเสพติต มาตรา 75 วรรคสอง บัญญัติเหตุไว้ในทางภาพกว้างว่า “ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้” หรือ “หากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น” จึงยังคงไม่ได้สัดส่วน เพราะ เหตุที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนี้เป็นไปเพื่อความสะดวกแก่ทางราชการเป็นสำคัญ นอกจากนี้แล้วด้วยที่ประมวลกฎหมายอาญาเสพติต ได้กำหนดให้สามารถนำเอาระบบการบริพัตรสินตามมูลค่ามาใช้บังคับแก่คดี กล่าวคือ สามารถบริพัตรสินอย่างอื่นที่มีได้ถูกคำสั่งยึดหรืออายัดไว้ในคดีความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติตไม่ว่าจะเป็นเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดของจำเลยได้ ดังนี้แล้ว ความจำเป็นต่อการนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดไปก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาในความผิดหรือวิธีของผู้กระทำความผิด จึงยังไม่มี ความจำเป็นแต่อย่างใด หากจะคงความจำเป็นไปไว้ก็คงจะเป็นเพียงทรัพย์สินนั้นมีสภาพเป็นของสด ของเสียได้ หรือถ้าหน่วงช้าไว้ จะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหาย หรือค่าเสียหายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สิน หรือเป็นทรัพย์สินที่มีลักษณะที่อาจทำให้สกรกเลอะเทอะ หรือมีกลิ่น หรืออาจรบกวนหรือก่อความรำคาญเท่านั้น

กรณีด้านผลของคำสั่งขายทอดตลาด กล่าวคือ การขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติต ภายใต้ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน กำหนดให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติต จะต้องทำการแต่งตั้งคณะกรรมการขายทอดตลาดขึ้นคณะหนึ่งหรือหลายคณะมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน โดยมีข้าราชการในสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติตเป็นกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่ดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินอย่างไรก็ตาม ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินฯ กำหนดให้ในกรณีที่เห็นสมควร เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติต อาจจัดจ้างหรือมอบหมายหน่วยงานราชการหรือบริษัทเอกชนเป็นผู้ดำเนินการขายทอดตลาดแทนก็ได้ ทั้งนี้ โดยอยู่ภายใต้การดำเนินการประกวดราคา พิจารณาควบคุม กำกับดูแล รวมทั้งการกำหนดราคาขั้นต่ำของทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาด จาก “คณะกรรมการขายทอดตลาด” ที่ได้รับการแต่งตั้งโดย “เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติต” ซึ่งกรณีของการจัดจ้างหรือมอบหมายหน่วยงานราชการหรือบริษัทเอกชนมาดำเนินการขายทอดตลาดแทนนั้น ค่าใช้จ่ายในการขายทอดตลาดจะต้องไม่สูงกว่าร้อยละ 25 ของราคาขั้นต่ำของทรัพย์สินนั้นและเมื่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติต ได้มีดุลพินิจให้นำเอาทรัพย์สินที่มีการยึดหรืออายัดไว้ หรือที่มีการยึดหรืออายัดไว้เป็นการชั่วคราวออกขายทอดตลาด ผลของคำสั่งของการขายทอดตลาดดังกล่าวนี้ จะถือว่าเป็นที่สุด กล่าวคือ ผู้ต้องหาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าว ไม่อาจอุทธรณ์โต้แย้งดุลพินิจดังกล่าวนี้ได้ เนื่องจากการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงถูกต้องห้ามโดยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 4 นอกจากนี้แล้วตัวผู้ต้องหา หรือบุคคลภายนอกผู้อาจอ้างสิทธิ หรือเจ้าของกรรมสิทธิ์ ก็มิอาจคัดค้านการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นได้อีกเช่นกัน เพราะกฎหมายไม่ได้รับรองสิทธิดังกล่าวไว้ จึงคงทำได้เพียงการเข้าร่วมในการขายทอดตลาดและการคัดค้านราคาขายทอดตลาดทรัพย์สินของตนนั้นว่าต่ำกว่าความเป็นจริงเท่านั้น จากกระบวนการและผลของคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติตดังกล่าว ผู้ศึกษาพบว่า ผลจากการดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติต ได้กระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของผู้ต้องหา และต่อตัวบุคคลผู้ที่มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินนั้นโดยตรง และบุคคลเหล่านั้นมีสิทธิเพียงการเข้าร่วมในการเคาะสุ้ราคาและรวมไปถึงการคัดค้านราคาขายทอดตลาดทรัพย์สินของตนนั้นว่าต่ำกว่าความเป็นจริงเท่านั้น ซึ่งเป็นสิทธิทั่วไปในการขาย

ทอดตลาดตามหลักกฎหมายเอกชน หากมีความพิเศษเฉพาะในทางให้เกิดความเหมาะสมกับคดีอาญาร้ายแรงเกี่ยวกับ ยาเสพติดอยู่แต่ประการใด

## สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากที่ได้ทำการศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการนำทรัพย์สินที่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดมีคำสั่งให้ยึดไว้ชั่วคราวออกขายทอดตลาดมานั้น ปรากฏบทสรุปและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

### 1) บทสรุป

จากที่ผู้ศึกษา ได้อภิปรายถึงผลกระทบจากมาตรการการขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดียาเสพติดในชั้นก่อนฟ้อง คดีมาดังกล่าวนี้ ข้อสรุปอันเป็นจุดร่วมที่สำคัญ ก็คือ ประมวลกฎหมายยาเสพติด ได้นำเอากระบวนการขายทอดตลาด ทรัพย์สินในคดียาเสพติดมาบังคับใช้จากกฎหมายฉบับเดิมเป็นสำคัญ คือ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปราม ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยกระบวนการขายทอดตลาดทรัพย์สิน ยังคงเป็นกระบวนการที่มีลักษณะ ในทางอำนวยความสะดวกให้แก่ฝ่ายรัฐมากกว่าการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินในคดี ยาเสพติด ทั้งนี้ สืบเกิดได้จากเหตุที่จะนำมาใช้เพื่อการยกอ้างเพื่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดียาเสพติด ที่ กระทำบนเหตุ “ความไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษา” และ “หากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่านำไปใช้ ประโยชน์อย่างอื่น” เป็นประเด็นสำคัญ และที่สำคัญคือ อำนาจดุลพินิจตามกรณีนี้ ก็เป็นไปโดย “เลขาธิการ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” ได้แต่เพียงลำพัง ดังนี้แล้ว สัดส่วนความเหมาะสมระหว่างมาตรการ ทางกฎหมายเพื่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดียาเสพติดกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือบุคคลที่ เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินในคดียาเสพติด จึงยังต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมให้เกิดความได้สัดส่วนต่อไป

### 2) ข้อเสนอแนะ

จากที่ผู้ศึกษาได้ทำการตั้งสมมุติฐานไว้ กล่าวคือ ประมวลกฎหมายยาเสพติด มีบทบัญญัติทางกฎหมายใน ลักษณะเด็ดขาดและเข้มงวด เพื่อการติดตามบรรดาทรัพย์สินในคดียาเสพติด มาตรา 75 วรรคสอง จึงได้รับรองสิทธิให้ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแต่เพียงฝ่ายเดียว มีอำนาจดุลพินิจในการนำทรัพย์สินที่ยึดไว้ เป็นการชั่วคราวนั้น ออกขายทอดตลาดไปก่อนที่จะมีคำพิพากษารับทรัพย์สินในคดียาเสพติดนั้นได้ แม้จะยังไม่มีคำ พิพากษาเสร็จเด็ดขาดลงไปในคดีว่าทรัพย์สินนั้นมีผิดหรือบริสุทธิ์อยู่เพียงใด ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้อาศัยเพียงเหตุ ของความไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์ อย่างอื่นเท่านั้น ซึ่งกฎหมายยังมิได้สร้างกรอบหลักเกณฑ์ต่อการมีดุลพินิจคำสั่งขายทอดตลาดดังกล่าวนี้เหมาะสม แต่อย่างไร ประกอบกับในมิติของฝ่ายผู้ต้องหาหรือเจ้าของทรัพย์สินนั้น ก็ไม่อาจใช้สิทธิเพื่อการอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่ง ดังกล่าวนี้ได้ เนื่องจากการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงถูกต้องห้ามโดยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติ ราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 4 คงกระทำได้เพียงการเข้าร่วมในการขายทอดตลาดและคัดค้านราคาขาย ทอดตลาดทรัพย์สินของตนนั้นว่าต่ำกว่าความเป็นจริงเท่านั้น ดังนั้นแล้ว จึงต้องทำการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ทาง กฎหมายในการมีดุลพินิจเพื่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดียาเสพติดในชั้นก่อนฟ้องคดีเพื่อลดทอนผลกระทบ ต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดียาเสพติดต่อไป โดยเมื่อได้ทำการศึกษาจนนำมาซึ่งบทสรุปตามที่อธิบาย ไว้ข้างต้น ต่อสมมุติฐานดังที่กล่าวไว้นี้ ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิของบุคคลจากการถูก คำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดียาเสพติด จำนวน 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

#### (1) การให้มีระบบถ่วงดุลการใช้ดุลพินิจเพื่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สิน

ด้วยที่กระบวนการเพื่อการออกคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดียาเสพติดเป็นไปในระบบ “ดุลพินิจ” แต่ เพียงผู้เดียวของ “เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” โดยมีอำนาจในการออกคำสั่งให้นำ

ทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดไปก่อนได้ หากเห็นว่าเป็นกรณี “ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้” หรือ “หากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น” ซึ่งการรับรองอำนาจไว้ในทางเบ็ดเสร็จเด็ดขาดตามกรณีนี้ โดยไม่มีการถ่วงดุลการใช้ดุลพินิจอยู่แต่อย่างใด จึงไม่สอดคล้องกับหลักความชอบด้วยกฎหมายที่มุ่งเน้นให้การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐหรือฝ่ายรัฐ จะต้องสามารถถูกตรวจสอบหรือมีการถ่วงดุลการใช้อำนาจนั้นได้ โดยความเหมาะสมที่ควรเกิดขึ้นในลักษณะการรับรองไว้โดยกฎหมาย ก็คือ ให้เกิดระบบการถ่วงดุลดุลพินิจเพื่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติด มิให้ตกอยู่กับเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาชญาเสพติดแต่ลำพัง ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ ต่อประเด็นดังกล่าวนี้ คือ การมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สิน ให้กระทำขึ้นในรูปของ “คณะกรรมการ” เพื่อพิจารณาว่าสมควรที่จะมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินหรือไม่ โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดในกรณีนี้ ควรจะกำหนดขึ้นให้มีองค์ประกอบจากหลากหลายมิติ อาทิ จากฝ่ายสำนักงานป้องกันและปราบปรามอาชญาเสพติด จากฝ่ายกรมบังคับคดี จากฝ่ายสภานายความ เป็นต้น มาร่วมกันพิจารณาความจำเป็นและเหมาะสมต่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติด ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันด้านสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลว่า จะไม่ถูกการใช้อำนาจรัฐโดยไร้ซึ่งระบบการถ่วงดุลตรวจสอบการใช้ดุลพินิจเพื่อการมีคำสั่งนั้นอยู่เลย

## **(2) การกำหนดเหตุเพื่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สิน โดยคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติด**

จากที่ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด มาตรา 75 วรรคสอง ได้กำหนดกรณีในการนำมาเป็นเหตุเพื่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดไว้ในทางภาพกว้าง คือ “ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้” หรือ “หากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น” ซึ่งเหตุที่ระบุไว้เป็นแม่บทนี้ มิได้คำนึงไปถึงเหตุผลกระทบต่อสิทธิของผู้เป็นเจ้าของในทรัพย์สินที่ถูกคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินอยู่แต่อย่างใดเลย ดังนั้นแล้วในระดับกฎหมายแม่บท คือ ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด จึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดเหตุเพื่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดให้เกิดความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยจะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิทธิของผู้บริสุทธิ์ที่มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่ถูกคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินให้มากกว่าความเป็นภาระของทางราชการที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ ต่อประเด็นดังกล่าวนี้ คือ ให้ทำการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาเสพติด มาตรา 75 วรรคสอง โดยใช้คำว่า “ในกรณีที่ทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้ หรือหากเก็บรักษาไว้จะเสียประโยชน์มากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น คณะกรรมการผู้มีอำนาจอาจสั่งให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดหรือไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการ แล้วรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดทราบก็ได้ ทั้งนี้ การใช้ดุลพินิจเพื่อการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติด ให้กระทำได้เท่าที่จำเป็นอย่างยิ่ง หากมิได้สัดส่วนความจำเป็น ห้ามมิให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดนั้น” ทั้งนี้ สำหรับในบริบทของระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินว่าด้วยการนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดหรือนำไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้ทำการแก้ไขเพิ่มเติมเหตุแห่งการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สิน ให้มีความสอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญาเสพติด มาตรา 75 วรรคสอง ที่ได้เสนอแนะไว้ด้วย

## **(3) การรับรองสิทธิให้อุทธรณ์โต้แย้งการมีคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติด**

จากที่กฎหมายรับรองกรณีเมื่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาชญาเสพติด ได้มีดุลพินิจให้นำเอาทรัพย์สินที่มีการยึดหรืออายัดไว้ หรือที่มีการยึดหรืออายัดไว้เป็นการชั่วคราวออกขายทอดตลาด ผลของคำสั่งของการขายทอดตลาดดังกล่าวนี้ จะถือว่าเป็นที่สุด กล่าวคือ ผู้ต้องหาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าว ไม่อาจอุทธรณ์โต้แย้งดุลพินิจดังกล่าวนี้ได้ เนื่องจากเป็นการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงถูกต้องห้ามโดยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 4 แต่ด้วยที่ ในปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาเสพติด มาตรา 84 ประกอบมาตรา 85 กำหนดให้พนักงานอัยการและศาลสามารถนำเอากระบวนการรับทรัพย์สินตามมูลค่ามา

ใช้บังคับแก้คดีความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดได้ กล่าวคือ กรณีที่ศาลได้สำนวนแล้วมีมูลว่ามูลค่าของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดที่ศาลสั่งรับนั้น ไม่สามารถติดตามหรือตรวจสอบหาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดตามมูลค่าดังกล่าวได้ ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินอื่นของจำเลยหรือผู้ถูกตรวจสอบได้ภายในสิบปีนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง แต่ต้องไม่เกินมูลค่าของทรัพย์สินที่ศาลสั่งรับนั้น (มาตรา 85) ดังนี้ ไม่ว่าจะมีทรัพย์สินในคดียาเสพติดที่มีคำสั่งยึดหรืออายัดไว้หรือไม่และรวมไปถึงคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินอยู่ด้วยนั้น การติดตามบรรดาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดร้ายแรงนี้ ก็ยังคงสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคแต่อย่างใด ซึ่งจะแตกต่างกับกรณีในช่วงของการบังคับใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ที่ยังคงใช้บังคับระบบการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สิน คือ ริบได้เฉพาะทรัพย์สินในคดีที่มีคำสั่งยึดหรืออายัดไว้ ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ ต่อประเด็นดังกล่าวนี้ คือ ให้มีระบบการอุทธรณ์โต้แย้งดุลพินิจ โดยเฉพาะต่อกรณีการอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งยึดอายัดทรัพย์สิน และรวมไปถึงคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดียาเสพติด โดยรับรองสิทธิดังกล่าวนี้ให้แก่ทั้งผู้ต้องหาในคดีความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด และรวมไปถึงบุคคลผู้บริสุทธิ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบจากคำสั่งเป็นสำคัญ และเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับกระบวนการอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งยึดอายัดทรัพย์สินและคำสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สิน ผู้ศึกษาจึงมีประเด็นเสนอแนะเพิ่มเติมต่อไปว่า ให้มีกระบวนการสิทธิโต้แย้งคัดค้านการดำเนินการขายทอดตลาดของ “คณะกรรมการขายทอดตลาด” ได้อีกเช่นกัน และเพื่อให้การโต้แย้งคัดค้านการดำเนินการขายทอดตลาดโดยคณะกรรมการขายทอดตลาด มีความเหมาะสมระหว่างการปฏิบัติงานกับสิทธิของฝ่ายผู้โต้แย้งคัดค้าน จึงควรกำหนดเงื่อนไขเหตุแห่งการโต้แย้งไว้ในการนี้ด้วย เช่น ทรัพย์สินนั้นไม่มีความจำเป็นที่จะต้องนำออกขายทอดตลาด หรือทรัพย์สินนั้นมีความเกี่ยวข้องที่ห่างไกลอย่างมากกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเหตุผลกล่าวอ้างเช่นที่กล่าวนี้ จะต้องแสดงพยานหลักฐานรายละเอียดประกอบขึ้นด้วย เป็นต้น

## เอกสารอ้างอิง

### 1. หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ

กมลชัย รัตนสากวงค์. (2540). ความชอบด้วยกฎหมาย ความไม่ชอบด้วยกฎหมายและผลบังคับทางกฎหมายของนิติกรรมทางปกครองตามกฎหมายเยอรมัน : รวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 84 ปีศาสตราจารย์ ดร.ประยูร กาญจนดุล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

กรรภิรมย์ โกมลารชุน. (2561) ทัศนคติกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการบังคับทางอาญา : ศึกษาเฉพาะการควบคุม. วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มิถุนายน.

กองบรรณาธิการวุฒิสภา.(2554). “หลักสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : แนวความคิดและภาคปฏิบัติ. วารสารจุลนิติ, ม.ค.- ก.พ..

ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์ และ นิถมน รัตนะรัต.(2561). การริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดกับความเป็นธรรมและมนุษยธรรม.วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน.

ศุภวัฒน์ สิงห์สูงค์. (2552). การบังคับทางปกครองในระบบกฎหมายฝรั่งเศส. รายงานวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการกฤษฎีกา.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2533). หลักความได้สัดส่วน . วารสารนิติศาสตร์, 20, 4, (ธันวาคม).

### 2. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

วิชัย ไชยมงคล. (2561). แนวโน้มสภาพปัญหาเสพติดไทย. ที่มา

[http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc\\_pr/ndc\\_2560-2561/PDF](http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF). สืบค้นวันที่ 19 สิงหาคม 2564